

नाभाकः काण्वः। वरुणः। महापङ्क्तिः।

अस्मा ऊ षु प्रभूतये वरुणाय मरुद्भ्योऽर्चा विदुष्टरेभ्यः।

यो धीता मानुषाणां पश्वो गा इव रक्षति नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०१

यः। मानुषाणाम्- मनुष्याणाम्। धीता- धीः। पश्वो गा इव। रक्षति- पालयति। अस्मै- तस्मै।

प्रभूतये- मङ्गलाय। वरुणाय- ऋताधिदेवताय। विदुष्टरेभ्यः- विद्वद्भ्यः। मरुद्भ्यः- वातेभ्यः

प्राणविशेषेभ्यः। अर्च ॥१॥

तमू षु समना गिरा पितृणां च मन्मभिः।

नाभाकस्य प्रशस्तिभिर्यः सिन्धूनामुपोदये सप्तस्वसा स मध्यमो नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०२

समना- समानया। गिरा- वाचा। पितृणाम्- पूर्वाचार्याणाम्। मन्मभिः- मननैः। नाभाकस्य-

आवरणभेदकस्योपासकस्य। नभ हिंसायाम्। प्रशस्तिभिः- स्तुतिभिः। यः। सिन्धूनाम्-

जीवोदकानाम्। उपोदये भवति। सप्तस्वसा- सप्तभूमिकाभिमुखशक्तिधारासम्पन्नः। मध्यमः। तं

स्तुहि ॥२॥

स क्षपः परि षस्वजे न्युश्नो मायया दधे स विश्वं परि दर्शतः।

तस्य वेनीरनु व्रतमुषस्तिस्त्रो अवर्धयन्नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०३

सः- असौ वरुणः। क्षपः- निशाः। परि षस्वजे- आलिङ्गनं करोति। आश्रयतीति भावः। उस्त्रः-

उत्सरणशीलः। दर्शतः- सुदर्शनः। मायया- प्रज्ञया स्वशक्त्या। विश्वम्- सर्वम्। परि दधे-

धारयति। तस्य। व्रतम्- नियतिम्। वेनीः- कामयमाना जनाः। तिस्रः उषः। अनु वर्धयन्-

अनुवर्धयन्ति। ॥३॥

यः ककुभौ निधारयः पृथिव्यामधि दर्शतः।

स माता पूर्व पदं तद्वरुणस्य सत्यं स हि गोपा इवेर्यो नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०४

यः । ककुभः- श्रेष्ठः । निधारयः- धारकः । पृथिव्याम्- भूम्याम् । अधि । दर्शतः- दर्शनीयः । सः ।

माता- निर्माता । पूर्व- पुराणम् । पदम्- स्थानम् । तत् । वरुणस्य- ऋताधिदैवतस्य । सत्यम्-
प्राप्यम् । सः- असौ । हि- खलु । गोपा इव- सूर्य इव । इर्यः- स्वामी । ॥४॥

यो धर्ता भुवनानां य उस्त्राणामपीच्या वेद नामानि गुह्या ।

स कविः काव्या पुरु रूपं द्यौरिव पुष्यति नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०५

यः । भुवनानाम्- जगताम् । धर्ता- धारकः । यः । उस्त्राणाम्- चिद्रश्मीनाम् । अपीच्या-
अन्तर्हितान् । गुह्या- रहस्यान् । नामानि- मन्त्रान् । वेद- जानाति । सः । कविः- सूक्ष्मदर्शी । पुरु-
बहूनि । काव्या- दर्शनानि । द्यौः- सूर्यः । रूपम्- स्वं रूपम् । इव । पुष्यति । ॥५॥

यस्मिन्विश्वानि काव्या चक्रे नाभिरिव श्रिता ।

त्रितं जूती संपर्यत ब्रजे गावो न संयुजे युजे अश्वौ अयुक्षत नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०६

यस्मिन् । विश्वानि- सर्वाणि । काव्या- दर्शनानि । चक्रे । नाभिरिव । श्रिता- आश्रितानि । तम् ।
जूती- क्षिप्रम् । त्रितम्- त्रिलोकस्थम् । संपर्यत- परिचरत । ब्रजे । गावः- धेनवः । संयुजे-
संयोगाय । न- इव । युजे- योगाय । अश्वान्- प्राणतुरगान् । अयुक्षत- उपासका योजयन्ति ॥६॥

य आस्वत्क आशये विश्वा जातान्येषाम् ।

परि धामानि मर्मशद्वरुणस्य पुरो गये विश्वे देवा अनु व्रतं नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०७

यः । आसु- अप्सु मूलशक्तिधारासु । अत्कः- रूपं धारयति । यस्य । आशये- शरणे । एषाम्-
एतानि । विश्वानि- सर्वाणि जातानि । यः । धामानि- अध्यात्मसाधनभूमिकाः । परि मृशति-
स्पृशति । तस्य । वरुणस्य- ऋताधिदैवतस्य । पुरः- पुरतः । गये- गीयमाने मन्त्रे । व्रतम्- तस्यैव
नियतिम् । चरन्ति ॥७॥

स समुद्रो अपीच्यस्तुरो द्यामिव रोहति नि यदासु यजुर्दधे ।

स माया अर्चिना पदास्तृणान्नाकमारुहन्नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०८

सः- असौ । समुद्रः- वरुणः । अपीच्यः- गूढः । तुरः- त्वरमाणः । द्यामिव रोहति- नभ
आरोहतीव । आसु- प्रजासु । यजुः- दानं याजुषमन्त्रान् वा । नि दधे- स्थापयति । अर्चिना-
अर्चिष्मता । पदा- पदेन । सः । मायाः- रक्षसां कपटानि । अस्तृणात्- नाशयति ॥८॥

यस्य श्वेता विचक्षणा तिस्रो भूमीरधिक्षितः ।

त्रिरुत्तराणि पप्रतुर्वरुणस्य ध्रुवं सदः स सप्तानामिरज्यति नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.०९

अधिक्षितः- अधिनिवसतः । यस्य । श्वेता- शुभ्राणि । विचक्षणा- विशेषदर्शनानि । तिस्रः । भूमीः-
भूमिकाः । त्रिरुत्तराणि- आकाशत्रयमपि । पप्रतुः- प्रथयन्ति । तस्य वरुणस्य । सदः- स्थानम् ।
ध्रुवम्- दृढम् । सः- असौ वरुणः । सप्तानाम्- सप्तसिन्धूनाम् । इरज्यति- स्वामित्वं वहति ॥९॥

यः श्वेताँ अधिनिर्णिजश्चक्रे कृष्णाँ अनु व्रता ।

स धामं पूर्वं ममे यः स्कम्भेन वि रोदसी अजो न द्यामधारयन्नभन्तामन्यके संमे ॥ ८.०४१.१०

यः । निर्णिजः- रूपाणि । श्वेता- शुभ्राणि । चक्रे- अकरोत् । व्रता- नियतीः । अनु- अनुसृत्य ।
कृष्णान्- कृष्णानि च । चक्रे । सः । पूर्वं- पुराणम् । धाम- स्वस्थानम् । ममे- निर्ममे । यः ।
रोदसी- द्यावापृथिव्यौ । स्कम्भेन- स्तम्भनशक्त्या । अजः- हिरण्यगर्भः । द्याम्- नभः । न- इव ।
वि- विशेषेण । आधारयत् ॥१०॥